

PAPER DETAILS

TITLE: "SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHİ" SIIRINDE MINIMALİZM'İN YANSIMALARI

AUTHORS: Merve Nur SEZGIN

PAGES: 1-10

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/874861>

KAFDAĞI

Cilt:4, Sayı:1, Haziran 2019, 01-10

Gönderim Tarihi: 09.03.2019

Kabul Tarihi:21.04.2019

“SÜLEYMANİYE’DE BAYRAM SABAHİ” ŞİİRİNDE MİNİMALİZM’İN YANSIMALARI Reflection of Minimalism in Poetry “Süleymaniye’de Bayram Sabahı”

Merve Nur SEZGİN

Doktorant, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

mnt1989@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2124-3821

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Yahya Kemal Beyatlı, “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” adlı şiirinde az kelimeyle çok mânâ barındırarak hislerini ifade etmiştir. Şiirini gereksiz kelimelerden arındırmıştır. Böylece şiirde sadelik ve yalınlığın ifadesi olan minimalizmin yansımaları görülmüştür. Elinizdeki çalışma, Yahya Kemal Beyatlı’ya ait olan “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” şiirinde minimalizmin yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Minimalizm, Süleymaniye’de Bayram Sabahı, Sadelik.

Abstract

Yahya Kemal expressed his feelings in his poem "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" by aiming very meaning with little word. Her poetry has been purified from unnecessary words. Thus, the reflections of minimalism, the expression of simplicity and simplicity, were seen in poetry. This work aims to examine the reflections of minimalism in Yahya Kemal Beyatlı's poem in "Süleymaniye'de Bayram Sabahı"

Keywords: Minimalizm, Süleymaniye’de Bayram Sabahı, Simplicity

GİRİŞ

Minimalizm “*değişken bir niceliğin inebileceği en alt olan (sınır), asgari, minimal*”¹ olarak tanımlanmıştır. “Minimalizm terimi ilk defa Richard Wolheim tarafından kullanılmıştır. Wolheim akımı ‘içeriği en aza indirgenmiş sanat’ olarak tanımlar (Döl-Avşar, 2013, s. 8).”

Birçok sanat alanında kullanılan bu terimin yansımalarını, değeri olmayan fazlalıklardan arınmış, az kelime, çok mana ile amaca uygun ifadelerin kullanıldığı bir şiirde görmek mümkündür.

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=M%C4%B0N%C4%B0MUM (Erişim: 15.10.2018)

Minimalizm; süsten, gereksiz olandan uzaklaşarak yalınlaşmayı gaye edinmiştir. “Hegel’e göre minimalizm, ‘sade ama basit olmayan, yalın ama yavan olmayan bir güzellik anlayışıdır.’ Kant’a göre, ‘akla hem de saf akla hitap eden yalnızca saf akıl ile haz alınan bir güzelliktir (Islakoğlu, 2004, s. 4).” Esas güzellik sade olanda gizlidir. En güzel ifadeler, en az kelimeyle en çok anlam barındıran ifadelerdir. Kelime tasarrufuna gidilmiş olan veciz bir ifadeye sahip dize, süslü kelimelerle dolu, dizelerce anlatılan bir ifadeyi kısa ve öz şekilde karşılar, üstelik okuru, eser üzerine düşünmeye sevk eder.

Bu akım yalınlığı ilke edinmiştir. “Minimalist akımın temelindeki düşünce, Ludvig Miesvan Der Rohe tarafından ‘less is more’ (az çoktur) ifadesiyle özetlenmiştir. Minimalizm; yalınlık, sadelik, saflık anlayışının akımıdır. ‘Sanat sanat içindir’ ilkesi içerisinde konumlandırılmıştır (Özdoğan, 2004, s.62).”

Minimalizm; sınır belirleyicidir. “Minimalizm bir fikri en az renk, biçim, çizgi ve malzeme ile ortaya koymaktır. Minimalist eserlerde kullanılan nesneler olduğu gibi biçimleri değiştirilmeden sade ve basit bir şekilde kullanılırlar. Minimalist sanatçılara göre problem objeleri kalabalığa boğmadan en aza indirilmiş şekilde sunmaktır. Objelerin süsten kurtarılıp var oldukları şekilde, mekân ile ilişkilendirilerek yeniden yaratılması önemlidir (Turani, 2010, 15).”

Şiirde minimalizm; doğallık ve sadeliğin, duyguyla harmanlanarak dizelere yansımalarıdır. Yani bir kuyumcu titizliğinde kelimelerin özenle seçilip az sözle özü vererek hislere hitap edebilecek şekilde dizilmesidir.

Yahya Kemal, şiirlerinde az kelimeyle çok mana barındırarak fikirlerini ve hislerini ifade etmiştir. Şaire göre şiir; ince eleyip sık dokunması gereken, içinde his barındıracak bir derinliğe sahip olmasıyla ön plana çıkan, füzuli kelimelerden arınmış bir yazın ürünüdür. Yahya Kemal’in şiirlerinde minimalizmin yansımaları görülebilir.

Bazı şairlerin şiirleri sadece yirmi dört saat gibi dar bir zamanı anlatırken, Yahya Kemal’in kaleme almış olduğu tek bir beyit veya dörtlük kişiyi zamandan zamana taşıyabilir. Şair, duyurmak istediği his barındıran manayı, kelime israfına gitmeden sözün muhatabına iletir. Bu israftan uzaklaşmış olmak okuyucu ile kısa yoldan duygudaş olmasına da vesile olur ve şiiri daha minime indirgenmiş hâle getirir. Çünkü şiir “alelade konuşmaların mecmu’u demek değildir (Kırcı, 1997, s. 48). Anlatılması gerekenden fazlasını anlatmak ve abartılı kelimeler kullanmak gereksizdir. Kelime kalabalığından uzak olan sadelik ön planda olmalıdır.

Bir hissi doğrudan anlatmak düzyazıya mahsustur. Oysaki Ahmet Haşim’in dediği gibi, “*Şairin lisanı nesir gibi anlaşılacak için değil, fakat duyulmak için vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisandır* (Haşim, 2005, s. 16).” Şiir ise en az kelime ile en çok hissi içinde barındırabilmelidir. Tanpınar’ın tanımıyla şiir; “*kelimelerin takibinden doğan ritm, ahenk v.s. vasıtalarla alelâde lisanla ifadesi kabil olmayan derunî haletlerimizi, heyecanlarımızı, istiğraklarımızı, neş’e ve kederimizi ifade eden ve bu suretle bizde bedû alâka dediğimiz büyüğü tesis eden (...) tabiatı itibarıyla toplu olan şiir, fikir için her şeyden evvel dar bir çerçevedir. Bütünü başka bir nizamın birleştiği bu kesik cümleler, söze gâh yontulmuş bir mermerin düzgün selâbetini, kâh bir manzaranın renk ve gölgelerini veren ve her an tarifsiz bir musikiyi peşinden sürükleyip götüren* (Tanpınar, 1977, s.13) dir. Şiir hisleri tamamen söylemekle sorumlu değildir. Az kelime ile düşüncelerini hissettirebilmelidir.

Yahya Kemal’in Süleymaniye’de Bayram Sabahı şiiri, her dizesinde ayrı bir anlam barındırıp her bir kelimesi milli ruh ile yoğrulup şekillenerek milli ve manevi duygularımızın yalın bir ifadesi olmuştur. Dizelerin, yalnlık içinde ruha hitap eden derin manalar barındırması şiirin, müessir bir eser olmasına da vesile olmuştur.

Şair, okuyucuyu bir bayram sabahı, Süleymaniye’den mirasçısı olduğu maziye doğru hislerin eşlik ettiği bir yolculuğa çıkarmıştır. “*İçinde gündelik gözlem ve yaşamlardan izler bulunan şiirler, derin ve tarif edilmez bir heyecan verdikleri, bizi bir rüya ve hatıra dünyasına götürebildikleri, yani halis şiire yaklaştırdıkları takdirde manzum hikâye değil, birer şiir hikâye* (Necatigil, 1999, s. 198)” olurlar. Şair de geniş bir zamanı şiirinde özetlemiş ve az kelimeyle şiirin hudutları içine sığdırmayı başarmıştır. Derin duyguları aksettiren bir şiir hikâye oluşturarak minimalizmin özelliklerini yansıtmıştır.

*Artarak gönlümün aydınlığı her sâniyede,
Bir mehâbetli sabâh oldu Süleymâniye’de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mâvileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her ân aradan.
Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir,*

Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir.

Bir geliş var!... Ne mübârek, ne garîb alem bu!... (Cunbur, 1994, s. 219).

Şair; mehâbetli sabâh, kendi gök kubbemiz, dokuz asır, yer yer aksettirmek, tozlu zaman perdesi, andan beri, duyulan ayak sesleri kelime kadrosuyla o an yaşamış olduğu yoğun duygu ve düşünceleri okura yansıtarak okurun tarihe doğru bir zaman yolculuğuna çıkmasına vesile olmuştur. Tarihi bir mekânda, tarih sayfasında yer alan şehitler, gaziler, bir hoş sadâ bırakabilmiş olan millete hizmet etmiş kişileri o an, o ulu mâbedde düşünerek ve okuyucuya da bu çağrışımları düşündürerek zaman mefhumunu aşabilmiştir. Okuru, bir bayram sabahından Türklerin Anadolu'yu fethettikleri dokuz asırlık bir maziye taşımıştır.

“Minimal sanatçıların eserlerinde mekân genellikle eserin bir parçası niteliğinde ve eserle bütünleşen öge konumundadır (Döl-Avşar, 2013, s. 8).” Şair de Süleymaniye gibi muhteşem bir mimari yapı ile hislerini bütünleştirerek eserini oluşturmuştur. Sanki o an Süleymaniye’den mazinin donmuş bir resmi dizelere dökülmüştür. “Tozlu bir perdeye benzettiği zamanın aradan kalktığını ve dokuz asırlık bir zaman dilimi içinde yaşadığımız bütün bir tarihin mavileşen manzaraya yansıdığını görür ve gördüklerini, şiir sanatının şâheser bir örneği halinde takdim eder (Balcı, 2006, s.246).”

Süleymaniye dokuz asırlık tarihe, geniş bir Osmanlı coğrafyasına açılan bir pencere olmuş, eser mekânla bütünleşerek zihnimizde canlandırmamıza vesile olmuş, minimalizmin özelliklerini yansıtmıştır.

Hava boydan boya binlerce hayâletle dolu ...

Her ufuktan bir geliş eski seferlerdendir;

O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.

Bu sükûnette karışıkça karanlıkla ışıık,

Yürüyor, durmadan, insan ve hayaletle karışık;

Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,

Giriyor, birbiri ardınca, ilahi yapıya.

Tanrının mâbedi her bir tarafından doluyor,

Bu saatlerde Süleymâniye târîh oluyor (Cunbur, 1994, s. 219).

Binlerce hayalet, eski seferler, insan ve hayalet karışık, kimi gökten,

kimi yerden, ilahi yapı, tanrının mâbedi, târîh kelimeleriyle şair, mazideki yaşanmışlıkları çağrışımlar aracılığıyla yaşadığı zaman dilimiyle birleştirmiştir. Şair vatan için şu ifadelere yer vermiştir: “Vatan dâhilinde yetişenlerin şarkıları, birbirine benzemeyen kaç yerde okunmuştur? Birbirine uzak olan yerlerde kaç aile evlenmiş, kaç kan karışmıştır? Türk vatani yalnız kaderin, yalnız onu kuran müminlerin, onun uğrunda ölenlerin ve ıstırap çekenlerin, onun havasında yaşayan, onun toprağında çift sürenlerin; onun sinesinde nişanlanan; evlenen ve nesiller yetiştirenlerin; yalnız ve yalnız onun havasını, iklimini, hatıralarını edinmiş olanların üzerinde yaşadıkları topraktır (Banarlı, 1984, s. 196).” Şair bu iklimde yaşamış olan dili, dini bir olan atalarının ruhlariyle hâlihazırdaki milleti kendi gök kubbemiz altında, bir bayram sabahında birleştirmiş ve derin mana barındıran dizelerini en sade şekilde oluşturmuştur. Tarih şairin ruhuna öyle bir sinmiştir ki sürekli kendini o zaman ve o âlemle beraber hissederek zamanı ve mekânı aşmış, dizeleriyle bize de aksettirmiştir.

Ordu - milletlerin en çok döğüşen, en sarpı

Adamış sevdiği Allahına bir böyle yapı.

En güzel mâbedi olsun diye en son dînin

Budur öz şekli hayâl ettiği mîmârînin.

Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,

Seçmiş İstanbul’un ufkunda bu kudsî tepeyi;

Taşımuş harcını gaazîleri, serdâriyle,

Taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmârıyla.

Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,

Uhrevî bir kapı açmış buradan gökyüzüne,

Tâ ki geçsin ezeli rahmete rûh orduları... (Cunbur, 1994, s. 219)

Ordu-millet, en çok döğüşen, en sarp, adamış sevdiği Allahına, en son din, hayal ettiği mîmârî, sonsuzluk, kudsî tepe, gazî, serdâr, taşı yenmiş, uhrevî bir kapı, rûh orduları kelimeleriyle örülmüş olan bu dizelerde de minimalist yansımalar görülebilmektedir. Çünkü her kelime tarihe ait olan, milli ve manevi değerleri barındıran bir unsuru karşılamaktadır. Ayrıca Mimar Sinan’ın dünyanın en güzel abidelerinden olan Süleymaniye’yi milli ve manevi güç ile meydana getirişini de anlatmıştır. Bu milli abidenin azametini dizeleriyle hissettirmiştir.

Bir neferdir bu zafer mâbedinin mîmârı.
Ulu mâbed! Seni ancak bu sabâh anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri rû 'yâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, imânı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allah 'ı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakarâtın büyüyen velvelesi,
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi! (Cunbur, 1994, s. 220)

Nefer, mâbedinin mîmârı, ulu mâbed, vâris, hendese, âbide, kubben altında, cumhûr, ced, iklim, tekbîr, velvele, tuğ, at yelesi kelimeleriyle şair tekrar tarihten çağrışımlarla ebed-müddet yaşayacak olan değerlerimizi ve mimari yapının maddi görünüşü ardındaki derin manasını kelimelerin içine saklayarak en yalın hâliyle anlatmıştır. Milletin ağzından çıkan tekbîr sesleri tek bir sese dönüşmüştür. Bu ulu mâbed içindeki herkes makam, mevki vs. gibi dünyevi bütün maddi unsurlardan arınarak kulluk paydasında birleşmiştir.

Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrâr alınan Tekbîr'i;
Ne kadar sâf idi simâsî bu mü 'min neferin!
Kimdi? Bânîsi mi, mîmârı mı ulvî eserin?
Tâ Malazgird ovasından yürüyen Türkoğlu
Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
Yüzü dünyâda yiğit yüzlerinin en güzeli,
Çok büyük bir işi görmekle yorulmuş belli;
Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz

*Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz;
Vatanın hem yaşayan vârisi hem sahibi o,
Görünür halka bu günlerde tesellî gibi o,
Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde* (Cunbur, 1994, s. 219).

“Milliyetimizin en büyük abidesi olan Süleymaniye’de kaderin her cihetten mehîb ve güzel tecellisini görmemek muhaldir. Mimar Sinan gibi bir dâhî kemal yaşında olmasaydı bu eser vücut bulmazdı; lakin bânîsi Süleyman gibi fâtih ve zengin bir padişah, o mimara, bir şaheseri yaratmanın hudutsuz imkânlarını vermeseydi bu eser yine vücut bulmazdı. Genişleye genişleye, yüksele yüksele gitmiş uzun bir istilâ tarihinin gene kemal devrinde, bu sanat mucizesinin zuhur edişi de insanı ne kadar düşündürür (Beyatlı, 2010, 44-45).” Süleymaniye’nin vücuda gelmesinde milli ve manevi unsurlar etkili olmuştur. Şair de bu unsurların birleşimiyle ortaya çıkan ulu mâbedi, sade ama içinde derin his barındıran kelimelerle oluşturmuştur.

*Nefer esvaplı, Tekbîr, nefer, bânî, ulvî, Malazgird ovasından,
Türkoğlu, yiğit, kudret, vâris* gibi tarihi çağrışım yapan kelimelerle milli ruhu beslemiştir. Malazgird ovasında yürüten Türkoğlu, Mimar Sinan ve milletin bütün geçmişini ön safta namaz kılan bir neferde toplamıştır. Neferin saf, temiz simasıyla medeniyetimizi bütünleştirmiştir. Türkler, fethettikleri coğrafyalarda imar faaliyetlerine yer vermişlerdir. Şair, Türklerin, Anadolu’da ve başka coğrafyalarda mimari eserler vücuda getirdiklerini de kuvvetli derinliğe sahip bir bakış açısıyla çağrıştırmıştır.

*Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.
Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;
Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.
Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar’dan mı? Hisar’dan mı? Kavaklar’dan mı?
Bursa’dan, Konya’dan, İzmir’dan, uzaktan uzağa,
Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;
Şimdi her merhaleden, tâ Beyazıt’dan, Van’dan,*

Aynı top sesleri bir geliyor her yandan.

Ne kadar duygulu, engin ve mübârek bu seher!

Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,

Dinliyor hepsi büyük hâtıralar rüzgârını,

Çaldıran topları ardınca Mohaç toplarını (Cunbur, 1994, s. 220-221).

Tutuşmuş, gül bahçeleri, koyu kırmızılık, gökte top sesleri, yüzlerce şehir, hâtıralar rüzgârı, Çaldıran Topları, Mohaç Topları kelimeleriyle şair, tarihten hâlihazırdaki zamana kadar vatan tasviri yapmıştır. Vatanın dört yanında aynı milli ruhun var olduğunu ifade eder. Bu vatan ikliminde bayram için atılan toplarla, cedlerin zafer kazandığında atılan fetih kutlama toplarına da çağrışım yapar. Şair, birkaç kelimeyle uzak tarihe götürecek manalar ifade eder. Hâlihazırdaki kişilerle, o zaman ve mekândaki kişiler arasında ilişki kurarak zamanın ebediyeti ile hislerini dile getirmiştir.

Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?

Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor:

Kosova'dan, Niğbolu'dan, Varna'dan, İstanbul'dan...

Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an;

Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar'dan mı?

Son hudutlarda yücelmiş sıra-dağlardan mı? (Cunbur, 1994, s. 221)

Top sesleri, zafer, vak'a, son hudut kelimeleri çağrışım oluşturmıştır. Bayram namazı çıkışında atılan toplar, fetihlerin gerçekleştiği zaman ve mekânlarla birleşmiştir. Şair, dizelerindeki kelime çağrışımlarıyla zihnimizdeki tarihi sayfaları açtıkça açmıştır.

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?

Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!.

Adalardan mı? Tunusdan mı, Cezâyir'den mi?

Hürr ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi

Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;

O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?

Ulu mâbedde karışım vatanın birliğine,

Çok şükür Tanrıya, gördüm bu saatlerde yine

Yaşayanlarla berâber bulunân ervâhı.

Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı. (Cunbur, 1994, s. 221)

Top sesleri, Barbaros, Donanma, sefer, iki yüz pâre gemi, mübârek gemiler, ulu mâbed, ervâh, ışık kelimeleriyle medeniyetin temsilcisi Süleymaniye’nin kendi zihninde tasavvur ettiği haliyle tarihi hislerini ifade etmiştir. Ulu mâbed, tarihi zaman ve kişileri çağrıştırmıştır. Şair, zaferlerle dolu geçmiş zaman ve önemli tarihi kişileri, tarih sevgisini zihni tasavvuruyla, ruhunda besleyip büyüterek dizelerini tesbihin ibrişime dizilmiş taneleri gibi dizmiştir.

Ayrıca “Yahya Kemal Beyatlı, Madrid’de sefir-i kebîr/büyükelçi iken İspanyollar, Türkiye’nin nüfusunu sorarlar. 200 milyonuz der. Gerçekteyse henüz 20 milyondayızdır. Soranlar şaşırırlar. □Nasıl olur? □Büyük şair, üstün tarih idrakîyle cevap verir, biz Türkler, ölülerimizle birlikte yaşarız...”²□dediği gibi sadece dirilerle değil, ölülerle yaşama duyarlılığını da şiirinin dizelerine serpiştirmiş, seçtiği sembol ve sade ifadelerle bize bu duyarlılığı hissettirmiştir.

SONUÇ

Şair; tarihi kişileri, yerleri, olayları şiir boyunca uzunca anlatmak yerine sadece çağrışım yapacak kelimelere yer vermiş, dizelerini ustalıklı minimal hâle getirmiş gereksiz kelimelerden arındırmıştır. Tarihi atmosferi en yalın hâliyle başarılı bir şekilde okuyucuya aksettirmek için çağrışım yapacak kelimeleri bilinçli olarak seçmiştir.

Şiir, dün olduğu gibi bugün de kalıcılığını korumuş, eser zaman geçtikçe değerinden hiçbir şey kaybetmeyerek vaktiyle yaptığı tesire bugün de şahadet edebilmiştir. Bu durum ise muvaffakiyetsizlikten uzak oluşunun göstergesidir. Bir şiir ne kadar süsten arınmış, ne kadar gereksiz kelimelerden uzak kalarak minimal şekilde ruha hitap edebilirse o kadar kalıcılık yakalayabilecek, milli ve manevi ruhtan doğan bir hâle hâline gelebilecektir.

² <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a379847.aspx> (Erişim: 25.10.2018)

KAYNAKÇA

- Banarlı, N.S.(1984). *Yahya Kemal Bir Dağdan Bir Dağa*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı. İstanbul 1984.
- Beyatlı, Y.K. (2010). *Aziz İstanbul*, İstanbul. İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı (1994)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Döl, A.-Avşar, P. (2013). “Minimalizm Akımı Kapsamında Nesne Anlayışının Yeniden Değerlendirilmesi”, *İdil Dergisi*, 2, 10, 1-12.
- Haşim, A. (2005). *Piyale*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Islakoğlu, P.M. (2006), *Minimalizm Kavramı ve Mimarlıkta Minimalist Yaklaşımlar, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Kırcı, M. (1997). *Ahmet Muhip Dıranas Hayatı, Fikirleri, His Dünyası*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Necatigil, B. (1999). “Şiirimizde Hikâye”, *Düzyazılar* 2, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özbalcı, M.(2006). *Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyası*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdoğru, P. (2004). *Minimalizm ve Sinema*, İstanbul: Es Yayınları.
- Turani, A. (2010). *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tanpınar, A.H. (1977). *Edebiyat Üzerine Makaleler*, hzl. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Cunbur M. (1994).“Yahya Kemal Beyatlı'nın Eserlerinden Seçmeler” *Doğumunun Yüzüncü Yılında Yahya Kemal Beyatlı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 219-221.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=M%C4%B0N%C4%B0MUM (Erişim: 15.10.2018)
- <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a379847.aspx> (Erişim: 25.10.2018)